

พระราชบัญญัติ

วิธีการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

พ.ศ. ๒๕๒๒

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๒

เป็นปีที่ ๓๔ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยวิธีการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติวิธีการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๒๒”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัติ^{นี้}ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศ
ในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภา ประธานสภา
ผู้แทนราษฎร และนายกรัฐมนตรีรักษาการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติ^{นี้}

หมวด ๑

บททั่วไป

มาตรา ๔ ประธานตุลาการรัฐธรรมนูญเป็นประธานของที่ประชุม
คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการของคณะตุลาการ
รัฐธรรมนูญ

ในกรณีที่ประธานตุลาการรัฐธรรมนูญไม่มาประชุมหรือไม่อยู่ในที่
ประชุม ให้ตุลาการรัฐธรรมนูญเลือกตุลาการรัฐธรรมนูญคนใดคนหนึ่งทำ
หน้าที่ประธานของที่ประชุม

มาตรา ๕ ให้เลขาธิการรัฐสภาเป็นเลขาธิการคณะตุลาการ
รัฐธรรมนูญ มีหน้าที่ดำเนินการอันเป็นธุรการของคณะตุลาการ
รัฐธรรมนูญ

เมื่อเลขาธิการรัฐสภาไม่อยู่หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้
รองเลขาธิการรัฐสภาปฏิบัติหน้าที่แทน

มาตรา ๖ การประชุมของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ต้องมี
ตุลาการรัฐธรรมนูญมาประชุมไม่น้อยกว่าสี่คนจึงจะเป็นองค์ประชุม แต่
การประชุมเพื่อลงมติวินิจฉัยข้อพิพาทที่เสนอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

วินิจฉัยตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ต้องมีตุลาการรัฐธรรมนูญ
ประชุมไม่น้อยกว่าห้าคนจึงจะเป็นองค์ประชุม

ในการประชุมเพื่อลงมติวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภา
หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือความเป็นรัฐมนตรีของบุคคลใดสิ้นสุด
ลง ต้องมีตุลาการรัฐธรรมนูญทุกคนมาประชุมจึงจะเป็นองค์ประชุม

การลงมติวินิจฉัยข้อปรึกษาใด ๆ ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็น
ประมาณ เว้นแต่การลงมติวินิจฉัยตามวรรคสอง ต้องมีเสียงเห็นชอบ
ด้วยเป็นเอกฉันท์

ตุลาการรัฐธรรมนูญคนหนึ่งมีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้ามี
คะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นได้อีกเสียง
หนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา ๑ เมื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้รับคำร้องหรือความเห็น
ให้วินิจฉัยปัญหาใด ๆ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ให้คณะตุลาการ
รัฐธรรมนูญนัดประชุมครั้งแรกภายในสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำร้องหรือ
ความเห็นนั้น

มาตรา ๘ เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาของคณะตุลาการ
รัฐธรรมนูญ ตุลาการรัฐธรรมนูญมีอำนาจเข้าตรวจรายงานการประชุม
หรือเอกสารใด ๆ ของรัฐสภาได้

มาตรา ๙ ในการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติ^๕ให้ตุลาการ
รัฐธรรมนูญเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา ๑๐ คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ทำเป็นหนังสือ และให้แสดงเหตุผลประกอบคำวินิจฉัยนั้นด้วย

หมวด ๒

การพิจารณาการสิ้นสุดแห่งสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภา
และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และความเป็นรัฐมนตรี

มาตรา ๑๑ ในการพิจารณาคำร้องของสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งร้องตามมาตรา ๘๑ หรือมาตรา ๑๕๕ ววรรคสองของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งให้นำบทบัญญัติมาตรา ๘๑ มาอนุโลมใช้บังคับนั้น ถ้าคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเห็นว่าคำร้องนั้นมิใช่ความที่อ่านไม่เข้าใจหรือมีถ้อยคำไม่สุภาพ หรือสภาพแห่งคำร้องนั้นไม่ชัดเจนหรือไม่มีข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งคำร้องหรือข้อเท็จจริงที่ปรากฏตามคำร้องนั้นแม้จะฟังว่าเป็นความจริงก็ไม่ใช่เหตุให้สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีอำนาจทำคำวินิจฉัยให้ยกคำร้องนั้นเสียได้ โดยไม่ต้องดำเนินการพิจารณาต่อไป

ถ้าคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเห็นว่าคำร้องนั้นชอบที่จะได้รับการพิจารณาต่อไปก็ให้ส่งสำเนาคำร้องนั้นไปยังผู้ถูกร้อง และกำหนดให้ผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงภายในสิบห้าวันนับแต่วันได้รับสำเนาคำร้อง

กำหนดระยะเวลาตามวรรคสอง ถ้าผู้ถูกร้องยื่นคำขอขยายเวลา คณะตุลาการรัฐธรรมนูญอาจอนุญาตให้ขยายได้ตามที่เห็นสมควร

มาตรา ๑๒ การส่งเอกสารตามมาตรา ๑๑ วรรคสอง ให้ส่งแก่ผู้ถูกร้อง ณ ภูมิลำเนาและสถานที่ติดต่อแห่งใดแห่งหนึ่งตามที่ผู้ถูกร้องได้แจ้งไว้ต่อสำนักงานเลขาธิการรัฐสภา หรือสำนักนายกรัฐมนตรี

ในกรณีที่ไม่สามารถส่งสำเนาคำร้องและหนังสือกำหนดเวลาให้ยื่นคำชี้แจงให้แก่ผู้ถูกร้องได้ หรือผู้ถูกร้องไม่ยอมรับสำเนาคำร้องและหนังสือกำหนดเวลาให้ยื่นคำชี้แจง คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีอำนาจสั่งให้ปิดประกาศ ณ สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา เพื่อให้ผู้ถูกร้องมารับสำเนาคำร้องและหนังสือกำหนดเวลาให้ยื่นคำชี้แจงที่สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา ภายในสิบห้าวันนับแต่วันปิดประกาศ และส่งสำเนาประกาศทางไปรษณีย์ลงทะเบียนให้แก่ผู้ถูกร้อง ณ สถานที่ตามวรรคหนึ่ง ในวันปิดประกาศนั้นด้วย

มาตรา ๑๓ เมื่อผู้ถูกร้องได้รับสำเนาคำร้องแล้วและได้ยื่นคำชี้แจง หรือผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นคำชี้แจงภายในเวลาที่กำหนด หรือไม่มารับสำเนาคำร้องและหนังสือกำหนดเวลาให้ยื่นคำชี้แจงตามประกาศตามมาตรา ๑๒ ให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญกำหนดวันพิจารณาครั้งแรก

วันพิจารณาทุกครั้งให้ปิดประกาศไว้ ณ สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา สำหรับประกาศกำหนดวันพิจารณาครั้งแรกให้ส่งสำเนาไปยังประธานแห่งสภาที่ได้ส่งคำร้องและผู้ถูกร้องไม่น้อยกว่าสิบห้าวันก่อนวันพิจารณา

การพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้กระทำโดยเปิดเผย เว้นแต่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญจะสั่งเป็นอย่างอื่น หรือผู้ถูกร้องขอให้กระทำเป็นการลับ

มาตรา ๑๔ ก่อนถึงวันพิจารณาครั้งแรกตามมาตรา ๑๓ ผู้ร้อง หรือผู้ถูกร้องจะขอแก้ไขเพิ่มเติมคำร้องหรือคำชี้แจง แล้วแต่กรณีก็ได้แต่ต้องเกี่ยวกับคำร้องหรือคำชี้แจงเดิม โดยยื่นคำร้องต่อประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องนั้น

ให้นำมาตรา ๑๑ มาใช้บังคับแก่การแก้ไขเพิ่มเติมคำร้องหรือคำชี้แจงโดยอนุโลม

มาตรา ๑๕ ผู้ถูกร้อง ไม่ว่าจะได้นับคำชี้แจงไว้หรือไม่ มีสิทธิเข้าฟังการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ตามพยานและอ้างตนเอง หรือพยานหลักฐานอื่นเป็นพยาน

มาตรา ๑๖ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีอำนาจออกคำสั่งเรียกผู้ร้อง หรือบุคคลอื่นใดนอกจากผู้ถูกร้องมาให้ถ้อยคำเป็นพยาน หรือเรียกบุคคลใดให้ส่งเอกสารหรือสิ่งใด ๆ ซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานมาประกอบการพิจารณาได้

มาตรา ๑๗ คำสั่ง ประกาศหรือหนังสืออื่นใดของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ให้ประธานตุลาการรัฐธรรมนูญ ตุลาการรัฐธรรมนูญผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานตุลาการรัฐธรรมนูญ หรือตุลาการรัฐธรรมนูญซึ่งได้รับมอบหมายจากคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเป็นผู้ลงลายมือชื่อ

มาตรา ๑๘ การส่งคำสั่ง ประกาศหรือหนังสืออื่นใดของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ นอกจากที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๖ แก่บุคคลใดก็ตามให้นำมาตรา ๑๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๘ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีอำนาจสั่งการสืบพยานหลักฐานใด ๆ ที่เห็นว่าไม่เกี่ยวกับประเด็นหรือไม่มีความจำเป็นแก่การพิจารณา หรือจะทำให้การพิจารณากว้างโดยไม่สมควร

มาตรา ๒๐ ในการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีอำนาจในการรักษาความสงบเรียบร้อยของการพิจารณาวินิจฉัย การให้บุคคลใดที่ฝ่าฝืนออกไปนอกสถานที่พิจารณาและกระทำการใด ๆ เพื่อให้การพิจารณาดำเนินไปโดยสงบเรียบร้อยและรวดเร็ว รวมทั้งวางระเบียบเกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๒๑ เมื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยและแจ้งให้ประธานแห่งสภาที่ส่งคำร้องทราบแล้ว ให้ประธานแห่งสภานั้นแจ้งคำวินิจฉัยไปยังผู้ร้องและผู้ถูกร้อง

มาตรา ๒๒ ในกรณีที่ปรากฏต่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญว่า สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงก่อนที่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญจะได้วินิจฉัยว่า สมาชิกภาพหรือความเป็นรัฐมนตรีของผู้นั้นสิ้นสุดลงหรือไม่ ให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีอำนาจสั่งจำหน่ายเรื่องที่พิจารณาอยู่นั้นได้ แล้วแจ้งให้ประธานแห่งสภาที่ส่งคำร้องทราบ

หมวด ๓

การพิจารณาหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่เสนอ

และร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้

มาตรา ๒๓ ในกรณีที่ประธานวุฒิสภาหรือประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งร่างพระราชบัญญัติที่วุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎรเห็นว่าหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ไปให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามมาตรา ๑๓๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ให้ประธานวุฒิสภาหรือประธานสภาผู้แทนราษฎร แล้วแต่กรณี ส่งหลักการของร่างพระราชบัญญัติทั้งสองไปยังคณะตุลาการรัฐธรรมนูญพร้อมด้วยเหตุผลในการเสนอร่างพระราชบัญญัติทั้งสองนั้นด้วย

ในระหว่างที่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติที่ประธานวุฒิสภาหรือประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งมาตามวรรคหนึ่งมีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้หรือไม่ ถ้าคณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นได้ถอนร่างพระราชบัญญัตินั้นไปให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญส่งจำหน่ายเรื่องที่พิจารณาอยู่นั้น แล้วแจ้งให้ประธานวุฒิสภาหรือประธานสภาผู้แทนราษฎรทราบ แล้วแต่กรณี

มาตรา ๒๔ เมื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยแล้ว ให้ส่งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประธานวุฒิสภาหรือประธานสภาผู้แทนราษฎร แล้วแต่กรณี

หมวด ๔

การพิจารณาปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลต่าง ๆ

มาตรา ๒๕ ในกรณีที่ศาลหนึ่งศาลใดเห็นสมควรให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลยุติธรรมกับศาลอื่นหรือระหว่างศาลอื่นด้วยกันตามมาตรา ๑๑๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ให้ศาลนั้นส่งความเห็นไปยังปลัดกระทรวงซึ่งหน่วยงานผู้รับผิดชอบงานธุรการของศาลดังกล่าวอยู่ในสังกัดเพื่อส่งต่อไปยังคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

ก่อนที่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย ศาลจะขอแก้ไขเพิ่มเติมความเห็นหรือเหตุผลประกอบก็ได้ ไม่ว่าจะมีคำขอจากคณะตุลาการรัฐธรรมนูญหรือไม่ก็ตาม

มาตรา ๒๖ เมื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญทำคำวินิจฉัยแล้ว ให้ส่งคำวินิจฉัยนั้นไปยังปลัดกระทรวงผู้ซึ่งส่งความเห็นมาให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยเพื่อส่งต่อไปยังศาลนั้น

หมวด ๕

การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๒๗ ในกรณีที่สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งสองสภารวมกัน หรือสมาชิกของแต่ละสภาหรือนายกรัฐมนตรีเสนอความเห็นเพื่อให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าร่าง

เล่ม ๘๖ ตอนที่ ๑๘๕ ราชกิจจานุเบกษา ๑ พฤศจิกายน ๒๕๒๒

พระราชบัญญัติที่ได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาแล้วมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๑๕๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ให้ส่งร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวขึ้นไปพร้อมกับความเห็นและให้นำมาตรา ๒๕ วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๒๘ เมื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญทำคำวินิจฉัยแล้ว ให้ส่งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประธานแห่งสภาที่ส่งความเห็นให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยหรือนายกรัฐมนตรี แล้วแต่กรณี

หมวด ๖

การพิจารณาบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๒๙ ในกรณีที่ศาลเห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราวตามมาตรา ๑๕๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ให้ศาลส่งความเห็นเช่นนั้นพร้อมด้วยเอกสารประกอบ ถ้ามี ไปยังปลัดกระทรวงซึ่งหน่วยงานผู้รับผิดชอบงานธุรการของศาลดังกล่าวอยู่ในสังกัดเพื่อส่งต่อไปยังคณะตุลาการรัฐธรรมนูญและให้นำมาตรา ๒๕ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๓๐ ถ้าคณะตุลาการรัฐธรรมนูญประสงค์จะได้สำนวนความที่เกี่ยวข้องทั้งหมดหรือบางส่วนมาประกอบการพิจารณาวินิจฉัย ก็ให้มีคำสั่งเรียกไปยังปลัดกระทรวงผู้ซึ่งส่งความเห็นของศาลนั้นมา

มาตรา ๓๑ เมื่อคณะกรรมการรัฐธรรมนูญทำคำวินิจฉัยแล้ว ให้ส่งคำวินิจฉัยนั้นไปยังปลัดกระทรวงผู้ซึ่งส่งความเห็นมาให้คณะกรรมการรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยเพื่อส่งต่อไปยังศาลนั้น

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ:- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนดให้มีคณะกรรมการรัฐธรรมนูญเพื่อทำหน้าที่พิจารณาปัญหาเกี่ยวกับการสิ้นสุดแห่งสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การสิ้นสุดของความเป็นรัฐมนตรี หลักการของร่างพระราชบัญญัติที่เสนอใหม่กับร่างพระราชบัญญัติที่คงมีอยู่ไว้ อำนาจหน้าที่ระหว่างศาลต่าง ๆ ร่างพระราชบัญญัติที่มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลเห็นว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งวิธีการพิจารณาของคณะกรรมการรัฐธรรมนูญนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๑๘๓ บัญญัติว่าให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้